

עין משפט
נר מצוה

בז א ב מיי פיא מהל'
רוזת ושמרת נפש
הלכה ו סמג עשין עט
טוש"ע ח"מ סימן מב

סקיף ט:

בז ג מיי פ"ב מהלכות
שבת הלכה ו וסמג
לאוין מה טוש"ע א"ח

סימן שכת סקיף ו:

בז ד מיי פיא מהל'
רוזת הלכה ו טור

וש"ע ח"מ סימן מב סקיף
ט וטוש"ע י"ד סי' קנז

סקיף ה כהג"ה:

בבז ה מיי פ"ט מהל'
עבודת כוכבים הל'
יב סמג לאוין מן טוש"ע
י"ד סימן קמט סקיף ג:

לְעוֹן רִשְׁוִי
איגרא. א. חומץ.

רבינו חננאל

היא. כיצוא בר לא יניח פיו על גבי הסילון המושך מן הנהרות וכן רבינו ירשתה מפני סכנת עירקא (א) פ"י שלא יכלע עלוקה של מים שהיא סכנה דאמר ר' חנינא הובלע נימא של מים מותר לחמם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים הותר לו ר' נחמיה לחמם לו חמין בשבת ואדהכי והכי כלומר עד שיחמם לו חמין יגמע חלא שמועיל לו. אמר רב אידי בר אבין מאן דבלע זיבורא לא חיי מיהו נישקויה רביעתא דחלא שמגז. פ"י חזק אפשר דחיי עד דמפקיד על ביתו: ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים כלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שברירי: **בַּתְנִי** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעטורות כו' אמרו חכמים המעטורות אסורות ושאין מעטורות

(א) ע"י בערך ערך עירקא א'.

יב:

פרצופות פ"ה. לעמ"ג דמנשק לעבודת כוכבים אינו חמור

כמשמחזה מ"מ כיון דליכא נמי איסורא דאורייתא

במנשק שמעינן לה מהא דלעיל דאסור: **הַבּוֹלֵעַ** **נימא** מותר **להחם** לו חמין. ואע"ג דבבכורות פ' (ב) אלו מומין (דף מד):

משמע שגם אחר ששתה העלוקה הוא יכול לחיות הרבה מ"מ מחללין עליו את השבת כיון שיש בה סכנה מידי דהוה אמצה שעל גב היד וגב הרגל (לקמן דף כח.) דחשבינן כמכה של חלל לחלל את השבת אף על גב שפעמים מתרפא מאליו. בערוך גרס ערקא (ב) פ"י תולעת קטנה ומנזיה במי' וכשנופלת על הצפר נתלית בו ומונצלת הדם וכל זמן שמונצת היא נתמלאת מן הליחה שמונצת ומתנפחת עד שיהא כמו חבית קטנה וכשאדס בולע בתוך המים מונצלת ליחה שצמעי' ומתגדלת צמעי' (א) ונמצא כריסו כצב וס"א עלקא כרוס זלות (תהלים יב) מתרגמינן כעלקא דמונצת דמהון דבני אינשי (ח):

לא ישתה אדם. פרש"י דל"ג מן הנהרות ולא מן האגמים דה"ה מן הכלים ופי' כן נספדים דגרסי אצרי כן נקרקיש אנכתמא ור"י פירש דבצרי פסחים (פסחים ק"ב.) גרסינן בצק דשצירי מן הנהרות ומן האגמים כלילה ול"ג נקרקיש אנכתמא ולא גרסינן נמי אי איכא אינשי אצרינא צהדיה לימא ליה פלניא וכו' אבל יש שס צרייתא אצרת לעיל מהך דגריס כלילי רביעיית וכלילי שבתות וגריס נקרקיש אנכתמא: **עִיר שיש בה עבודת כוכבים.** פ"ה רגילות הוא להיות לכן שוק ויריד ציוס אידם ושאינם מעטורות היינו טעמא דמותרות משום דלא מטיא מינייהו הנאה לעבודת כוכבים ואי משום נושא ונותן ציוס אידם ה"מ לזבוי אי משום תקרובת אי משום דדרך לוקח להיות שמח ואילז ומודי אבל למוזנ מינייהו שרי דסתם מוכר עבז הוא הכא

משמע שחור בו רש"י ממה שהיה מפרש לעיל (דף ג.) דלשאת ולתם היינו מקח וממכר ומיהו קשיא אי ציוס אידו מיירי שיהיה השוק ציוס איד היאך לוקמין מהס הא אמרינן לעיל (דף ו:) דאין לוקמין מהס דבר שאינו מתקיים ואילו בגמרא דהכא (דף יג:) אמרינן דרב ירמיה זצן חד פיתא ועלה דההוא עובדא אמרינן צירושלמי א"ל חד לחצריה ואת לא לקחת גלוסקין מימין לךך פירש רבינו מאיר דהכא מיירי ציריד שעשוי להניח בו מכס ושלא ציוס אידם מיירי ולכן

בשאינם מעטורות אין כאן איסור: **אֵלֶּא** בוורד והדרם דקמתהני מריחא. הקשה ר"ת מ"ש מצת תיהא דאמרינן לקמן פ"ב (דף סו:) דשרי בשום דריחא היא ותירך דשאני וורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימי והיו כמו קטורת דאף לאחר שנגשית מנזותו נהי שאין מועלין בו איסורא מיהא איכא ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרינן (פסחים דף כד:) כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנחתן מכל מקום איסורא מיהא איכא * ושמא בעבודת כוכבים אפילו ללקות נמי לקי מידי דהוה אכלאי הכרס ללוקין עליהם אף שלא כדרך הנחתן משום דלא כתיבא צהו אכילה וצעבודת כוכבים נמי *לא כתיב צה אכילה צאורייתא אלא בדצרי קבלה (תהלים קו) ויאכלו מזבחי מתים ואע"ג דכתיב (דברים לג) אשר חלב וצחימו יאכלו מכל מקום לא הוכר אכילה אכל איסור רק בדצרי קבלה דאיתקש זבח למת ויאכלו מזבחי מתים כדאיתא פרק אין מעמידין (לקמן דף טו:) ואפילו אם תמצא לומר דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא אבל צת תיהא אע"ג דציין נסך מיירי דכעין איסור עבודת כוכבים החמירו בו התם ליכא הנאה כי אדרבה חזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום הנאת הריח אלא משום דחשיב ליה כשתייה שהריח נכנס בגופו והוא חזק ביותר ואפילו את"ל דשתייה גסה מותרת באיסור הנאה הכא כיון דאם היה שותה היין עצמו לא היתה לו שתייה גסה יש לאסור הריח הדומה לממש אע"פ שאינו נהנה ונע' מוס' לקמן סו: ד"ה אצין]: **אִבְרָל** **מעוטרות בפיירות מותרות.** ולרבי יוחנן שאין מעטורות מיהא מותרות וא"ת לקמן פרק אין מעמידין (דף לג.) דתני ישראל ההולך ליריד דמעות הנמצאים צידו בחורה אסורין דאימר עבודת כוכבים זצין ומסיק דאי גלימא זצין הכא הוה מוצין ליה כלומר ולא היה הולך שס באיסור משמע שאינו יכול לינך לשם כי אם באיסור ואמאי הוה לן א' (למיתני) צההיא דחנויות שאין מעטורות לדבר איסור ויש לומר דהתם מיירי בשכל חנויות העיר מעטורות לדבר איסור לרשב"ל צוורד והדס ולרבי יוחנן מיהא בפירות אי נמי הך צרייתא דלקמן מיירי ציריד שלוקמין מכס מכל מי שאינו רוזה להניח עטרה ואמאי כרבי נתן דבסמוך דאסר צין נהנה צין מהנה ואם תאמר לקמן בצרייתא (דף יג.) אמאי לא תלי דוצן מצעה"ב שאינו קצוע דשרי לכוילי עלמא למוזנ מיניה כל דבר אף פיתא וסנדל דמשמע לקמן שצמעתין ויש לומר דהתם בצרייתא מיירי צישראל תגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

פרלופוס ל"ג. הא תנא מעיין דליכא סכנת למא וקא אסר: **משום דצעי למיתני כיוצא בו לא יניח פיו על גבי סילון.** דגבי מעיין תנא שמייה ולא תנא הנחת פה הלכך לא שיך למיתני כיוצא בו גציה אצל צפרלופות תנא הנחת פה ושיך למיתני גציהו כיוצא בו דאסור

נמי הנחת פה דאילו לשמות ולשמות צידו ליכא סכנתא דצדיק להו צדיה: **צידו אחת.** ממחר חורק צפיו ואינו בודק אצל צשמי ידיו יכול לעכבו צידו ויעיין: **נימא.** היא עלוקה: **להחם** לו. מים חמים לשמות בשבת דסכנת נפשות היא כדקמני בצרייתא דמו צראשו: **אדסי וסי.** בתוך זמן שמחממין לו המים שקוהו חומץ שלא ימחר למות: **זיבורא.** לירעה: **חלא** **שמגז.** חומץ חזק איגרא"ל בלע"ז: **צצירי.** שד הממונה על מכת סנוירים. לא גרס הכא לא מן הנהרות ומן האגמים דה"ה נמי מן הכלים: **ויסרייה.** יקלצו משנתו ולימא ליה צחינא מיא: **נקרקש צנכתמא.** יקשקש צכיסו החצצא על החצצ דלידמי כגצרא צהדיה: **איזדער משצירי צצירי** **צירי רירי רי רי צכסי חוירי.** לחש הוא ומתמעט והולך משס השד כאשר הוא שומע מיעוט מיצות אות אחר אות עד רי וכן הוא הלחש להצריחו משס. סנוירים תרגומו **צצירי** (צראשית יט): **בַּתְנִי** **עיר שיש בה עבודת כוכבים.** ודרך העובדי כוכבים להיות להם יום שוק ויריד ציוס אידם: **והיו צה חנויות מעוטרות.** וסימן הוא להם שאותן חנויות של עבודת כוכבים הם ליטול מהם מכס: **מעוטרות אסורות.** מפרש בגמ': **שאין מעוטרות מותרות.** דבאותן שאין מעוטרות לא שקלי מינייהו מכסא לעבודת כוכבים ולא מטיא לעבודת כוכבים הנאה מינייהו. ואי משום דנושא ונותן ציוס אידם ה"מ לזבוי להו דלמא מוצנ ליה צהמה ואילז ומקרידי לה לעבודת כוכבים אי נמי דרך לוקח להיות שמח ואילז

ומודי אבל למוזנ מינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עבז הוא: **גב' צוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא סימן להם שחנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא משהני מריחא.** וורד והדס דרך לשטתן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אצל צפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זצייני לית לן צה דמפרש [וג.] (א) צמהנה מותר:

מהנה

דשרי הקשה ר"ת מ"ש מצת תיהא דאמרינן לקמן פ"ב (דף סו:) דשרי בשום דריחא היא ותירך דשאני וורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימי והיו כמו קטורת דאף לאחר שנגשית מנזותו נהי שאין מועלין בו איסורא מיהא איכא ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרינן (פסחים דף כד:) כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנחתן מכל מקום איסורא מיהא איכא * ושמא בעבודת כוכבים אפילו ללקות נמי לקי מידי דהוה אכלאי הכרס ללוקין עליהם אף שלא כדרך הנחתן משום דלא כתיבא צהו אכילה וצעבודת כוכבים נמי *לא כתיב צה אכילה צהורייתא אלא בדצרי קבלה (תהלים קו) ויאכלו מזבחי מתים ואע"ג דכתיב (דברים לג) אשר חלב וצחימו יאכלו מכל מקום לא הוכר אכילה אכל איסור רק בדצרי קבלה דאיתקש זבח למת ויאכלו מזבחי מתים כדאיתא פרק אין מעמידין (לקמן דף טו:) ואפילו אם תמצא לומר דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא אבל צת תיהא אע"ג דציין נסך מיירי דכעין איסור עבודת כוכבים החמירו בו התם ליכא הנאה כי אדרבה חזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום הנאת הריח אלא משום דחשיב ליה כשתייה שהריח נכנס בגופו והוא חזק ביותר ואפילו את"ל דשתייה גסה מותרת באיסור הנאה הכא כיון דאם היה שותה היין עצמו לא היתה לו שתייה גסה יש לאסור הריח הדומה לממש אע"פ שאינו נהנה ונע' מוס' לקמן סו: ד"ה אצין]: **אִבְרָל** **מעוטרות בפיירות מותרות.** ולרבי יוחנן שאין מעטורות מיהא מותרות וא"ת לקמן פרק אין מעמידין (דף לג.) דתני ישראל ההולך ליריד דמעות הנמצאים צידו בחורה אסורין דאימר עבודת כוכבים זצין ומסיק דאי גלימא זצין הכא הוה מוצין ליה כלומר ולא היה הולך שס באיסור משמע שאינו יכול לינך לשם כי אם באיסור ואמאי הוה לן א' (למיתני) צההיא דחנויות שאין מעטורות לדבר איסור ויש לומר דהתם מיירי בשכל חנויות העיר מעטורות לדבר איסור לרשב"ל צוורד והדס ולרבי יוחנן מיהא בפירות אי נמי הך צרייתא דלקמן מיירי ציריד שלוקמין מכס מכל מי שאינו רוזה להניח עטרה ואמאי כרבי נתן דבסמוך דאסר צין נהנה צין מהנה ואם תאמר לקמן בצרייתא (דף יג.) אמאי לא תלי דוצן מצעה"ב שאינו קצוע דשרי לכוילי עלמא למוזנ מיניה כל דבר אף פיתא וסנדל דמשמע לקמן שצמעתין ויש לומר דהתם בצרייתא מיירי צישראל תגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

אצל

מסורת הש"ס

(א) [צראש"ש הני' מתינא], (ב) [גיתין ע.] (ג) פסחים ק"ב. ע"ש, (ד) [נ"ל למתלין],

תורה אור השלם

1. ולא ידבק בידך מאומה מן החךם למען ישוב יי מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך וידברך באשר נשבע לאבותיך:
דברים יג יח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא וכו'
ושמא בעבודת כוכבים אצילו ללקות עיין לקמן דף מג ע"ב מוס' ד"ה אמרו לו דף מת ע"ב מוס' ד"ה לא:
בא"ד לא כתיב בה אכילה צאורייתא. אף וסימי להבין דהמית אס היה האיסור נכבד בחורה ולשון אכילה לא מוכר רק דצרי קבלה אצל האמת הא דלאורייתא לא כתיב האיסור כלל רק בקרא דצרי קבלה ויחללו וצמי ממים וצהאוא קרא הא כתיב אכילה א"כ לא מוכר שום איסור רק בלשון אכילה וי"ע. גם קשה אמאי לא אמר בפשטות כיון דאיתקש לצחי ממים לגמרי איתקש וצמת אף שלא דכרכו אסור דצמת לא כתיב אכילה ואי דלא איתקש רק למה דמכר בפסוק הא נלד זה גם דרך הנלומו לא הוי דלאורייתא דהא בקרא לא מוכר האיתקש רק לענין אכילה ועיין מוס' צ"ק דף עא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אצל וכו' דמהנה מותר: (ב) תוס' ד"ה בצולע וכו' פרק מומין אלו משמע: (א) בא"ד ערקא ופי' תולעת ארובה ומנזיה צמים וכו' ומונצת את הדם וכו' עד שתהא כמו פתית: (ו) בא"ד ונמצא כריסו צבה. י"ב דמדמשקין עלה צפרק מומין אלו בגמרא כריסו צבה ומישיק לי משום סכנת עולקא אהא קיימא דמניא מעשה בלחד שציקש להשחין מים ולא השחין ומנצלת כריסו צבה ומקשין עלה מפני מה אמרו שזה שצריסו צבה מפני שלא השחין שמא ערקא בלע וצבתה צטטו ופרכין שהיה שחן של אותו האדם שותת והבולע ערקא כל לתולותיות שצמעי' מונצת הערקא מכאן ידעינן שמפני שציקש להשחין ולא השחין מנצלת כריסו צבה: (ס) בא"ד דניי אינשי עב"ל הסי':

מוסף רש"י

דחלא שמגז. חומץ חזק (גיסין ו.) דמפקיד אבותיה. לזווח על נכסיו (טו.) בבכסי חוירי. ממונה על כסות של חרס (רשב"ם פסחים ק"ב.)